

Asia: VN/17575/2021

Luonnos hallituksen esityksestä SORA-säännösten muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne muutosehdotuksista alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia sekä niihin liittyviä tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 26 §:ää ja rikosrekisterilain 6 §:ää. Lisäksi esityksessä ehdotetaan kumottavaksi opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annettu laki.

Itä-Suomen yliopiston lausunto koskee yliopistolakiin liittyviä ehdotuksia.

Yleistä SORA-säännöksistä

Lakiehdotuksessa on selkeästi pyritty ryhmittelemään SORA-säännöksiä uudella tavalla ja selkiyttämään tekstiä. Edelleenkin pykälien lukuisat keskinäiset viittaukset tekevät kokonaisuuden hahmottamisesta hankalaa. Voisiko harkita, että kaikkiin vain asetuksessa (VnA 770/2009, 2a §) säädettyihin koulutuksiin sovellettavat SORA-säännökset olisivat omassa luvussaan, ja muiden koulutusmuotojen erityislaeissa samoin?

SORA-prosessi on menettelyllisesti vaativa ja kyseessä on voimakas puuttuminen opiskelijan oikeuksiin. Lainsäädännön on siten oltava mahdollisimman selkeää. Sääntely on ollut tulkinnallista ja vaikeaselkoista, eikä esitetyissä säännöksissäkään ole ratkaistu kaikkea tulkinnallisuuteen ja vaikeaselkoisuuteen liittyviä ongelmia. Itä-Suomen yliopisto on erityisen huolissaan sääntelyn vaikeaselkoisuuden vaikutuksista yksittäisen opiskelijan asemaan.

Esimerkkinä sääntelyn tulkinnallisuudesta on opiskeluoikeuden peruuttamismenettelyn vireilletulokynnys, joka jää voimassaolevan lain sekä nyt ehdotettavien säännösmuutosten valossa tulkinnalliseksi.

Soveltamisalan laajentaminen

Yliopisto kannattaa sääntelyn (YOL 43 a §) laajentamista siten, että opiskelijan opiskeluoikeus olisi mahdollista peruuttaa voimassa olevan alaikäisten parissa työskentelyä koskevan sääntelyn lisäksi myös silloin, kun koulutukseen liittyvät käytännön tehtävät oppilaitoksessa, työpaikalla tai muussa oppimisympäristössä edellyttävät olennaisesti iäkkäiden tai vammaisten henkilöiden parissa työskentelyä, jos se on tarpeen mainittuihin henkilöryhmiin kuuluvien henkilöiden suojelemiseksi ja jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen laissa tarkoitetusta rikoksesta.

Yliopistojen toiminnassa on koko SORA-lainsäädännön voimassaoloajan ilmennyt tarvetta soveltamisalan laajentamiseen. Yliopistoissa on muutamia koulutuksia, joissa on potilas- ja asiakasturvallisuuden tai alaikäisten turvallisuuden liittyvä tarve pystyä tarvittaessa puuttumaan riskeihin, mutta jotka eivät kuulu SORA-säännösten soveltamisalaan. Näitä ovat ainakin ravitsemusterapeutin koulutus, pappisvirkaan kelpoisuuden tuottava teologian koulutus sekä eläinlääkärikoulutus.

Ravitsemusterapeutit ovat terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 5 §:n 1 momentin nojalla laillistettuja terveydenhuollon ammattihenkilöitä, jotka työskentelevät potilaiden ja asiakkaiden parissa mm. perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa. Ravitsemusterapeuttien työssä kohdataan erityisen haavoittuvia ryhmiä kuten mielenterveyspotilaita ja alaikäisiä potilaita.

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 4 a §:n 2 momentissa säädetään, että yliopistolaissa tarkoitettu yliopisto voi ottaa erikoislääkärikoulutusta suorittamaan henkilön, joka on saanut oikeuden harjoittaa Suomessa lääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä ja erikoishammaslääkärikoulutusta suorittamaan henkilön, joka on saanut oikeuden harjoittaa Suomessa hammaslääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä ja joka on työskennellyt päätoimisesti hammaslääkärin kliinisissä tehtävissä vähintään kaksi vuotta.

Erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutukset suoritetaan erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta sekä yleislääketieteen erityiskoulutuksesta annetun asetuksen mukaisesti käytännön koulutuksen ja teoriakoulutuksen yhdistelmänä. Koulutukset eivät kuulu sora-säännösten soveltamisalaan, vaikka niihin sisältyy vaativaa potilastyöskentelyä, erikoistumisalasta riippuen myös työskentelyä erityisen haavoittuvien ryhmien, kuten mielenterveyspotilaiden tai lapsipotilaiden parissa. Yliopistoilla ei nykytilanteessa ole riittäviä lainsäädännön suomia välineitä puuttua näissä koulutuksissa ilmenneisiin turvallisuusriskeihin. Viime vuosina on esimerkiksi ollut tapaus, jossa yliopisto oli hakenut Korkeimmalta hallinto-oikeudelta purkua erikoislääkärikoulutuksen opiskeluoikeuden myöntävään päätökseen. Korkein hallinto-oikeus hylkäsi purkihakemuksen, vaikka Valvira oli rajoittanut kyseisen erikoislääkärikoulutettavan ammatinharjoittamisoikeutta ja antanut hänelle kirjallisen varoituksen. Rajoituksen ja varoituksen perusteena olivat potilasturvallisuuden liittyvät seikat.

Yliopisto haluaa nostaa esille, että nyt valmisteltu soveltamisalarajaus jättää ulkopuolelleen lukuisia tapauksia, joissa opiskelijan soveltuvuus opintoihin on kyseenlainen. Näin esimerkiksi tilanteessa, jossa farmasian opiskelijalla on taustalla doping- ja lääkerikos.

Yliopisto korostaa, että SORA-säännökset eivät turvaa laajasti yliopistoyhteisön jäsenten turvallisuutta säännösten hyvin rajallisen soveltamisalan vuoksi.

Siirtäminen toiseen koulutukseen opiskeluoikeuden peruuttamisen yhteydessä (YOL 43 a § 4 mom)

Ehdotettu muutos, toiseen koulutukseen siirtämisen kytkeminen peruuttamispäätöksen yhteyteen, on kannatettava. Yliopistoissa siirtomahdollisuus on sinänsä jäänyt enimmäkseen teoreettiseksi, sillä yliopistoissa on vain harvoja sellaisia koulutuksia, joiden opiskelijaksi ottamisen edellytykset voisivat täytyä siirtotilanteessa. Useimpiin koulutuksiin on karsiva valinta, joten opiskelijaksi ottamisen edellytykset voi täyttää osallistumalla valintaan. Sisäisiin siirtomenettelyihin liittyy ongelmia, sillä SORA-alojen professioluonteen takia niille on vain harvoin olemassa sisäisiä siirtomenettelyjä. Voidaan myös olettaa, että opiskelijat eivät tyypillisesti olisi kiinnostuneita ei-professioaloille siirtymisestä.

Opiskeluoikeuden pidättäminen ja opiskeluoikeuden menettäminen

Opiskeluoikeuden pidättämistä koskevat säännökset ehdotetaan siirrettäväksi uudeksi 45 b §:ksi Opiskeluoikeuden pidättäminen. Nykyinen 45 a § Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa ja kurinpitoasiassa ehdotetaan siirrettäväksi uudeksi 45 c §:ksi ja sen 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan opiskeluoikeuden pidättämistä koskeva päätösvalta siirrettäisiin yliopiston hallitukselta rehtorille.

Opiskeluoikeuden menettämistä koskevaa 43 §:ää ehdotetaan täydennettäväksi siten, että opiskelija menettää opiskeluoikeutensa myös, jos ehdotetun 45 b §:n mukainen opiskeluoikeuden pidättämisen peruste ei ole poistunut 6 kuukauden kuluessa pidättämistä koskevasta lainvoimaisesta päätöksestä. Riippumatta siitä, millä 43 §:ssä mainitulla perusteella opiskeluoikeus on menetetty niin opiskelija voi hakea yliopistolta oikeutta päästä uudelleen opiskelijaksi osallistumatta 36 §:n mukaiseen opiskelijavalintaan.

Opiskeluoikeuden menettämistä koskevat uudet säännökset ovat periaatteessa kannatettavia. Yliopistolain systematiikan kannalta opiskeluoikeuden pidättäminen kytkeytyy pikemminkin opiskeluoikeuden peruuttamiseen, ei opiskeluoikeuden menettämiseen (Vrt. PeVL 9/2013 vp ja PeVL 60/2020 vp, PeVL 60/2010). Pidättämiseen liittyvä opiskeluoikeuden menettämisen nostaminen yliopistolain 43 §:ään on omiaan aiheuttamaan sekaannusta opiskeluoikeuden menettämiseen

liittyvien säännösten soveltamisessa pidättämiseen liittyvään opiskeluoikeuden menettämiseen/peruuttamiseen. Systemaattisesti voisi olla parempi käyttää peruuttamisen käsitettä.

Sääntelyn toteuttamiseen ehdotetulla tavoin liittyy konkreettisia tulkinnanvaraisuuksia: Lakiehdotuksessa ei oteta kantaa siihen, että millä tavoin opiskeluoikeuden menettäminen todetaan. Samassa 43 §:ssä säädetään ennestään opiskeluoikeuden menettämisestä ilmoittautumisen laiminlyönnin (39 §) sekä opintojen suorittamiselle säädetyn ajan tai sille myönnetyn lisäajan päättymisen tai myöntämättä jätetyn lisäajan johdosta (41 § ja 42 §). Ilmoittautumisen laiminlyönnin ja opinnoille säädetyn määräajan tai sille myönnetyn lisäajan päätyminen johtavat suoraan opiskeluoikeuden menettämiseen ilman erillistä, muutoksenhakuelpoista päätöstä. Lakiehdotuksesta on pääteltävissä, että myös 6 kuukauden kuluttua opiskeluoikeuden pidättämistä koskevasta lainvoimaisesta päätöksestä opiskeluoikeus päättyisi ilman erillistä päätöstä. Opiskeluoikeuden pidättäminen puolestaan edellyttää pidättämispäätöstä. Ehdotettu sääntely jättää avoimeksi tämän päätöksen toteuttamisen. Opiskeluoikeuden pidättämisen katkaiseva suostumus voi olla tulkinnanvarainen.

Lakiehdotus ei ota kantaa siihen, että jos opiskelija ei suostumuksestaan huolimatta mene tarkastukseen tai toimita rikosrekisteriotetta niin onko pidättämisen kuitenkin katsottava rauenneeksi ja asiassa tehtävä taas uusi opiskeluoikeuden pidättämispäätös. Opiskeluoikeuden pidättämisen ei tulisi katketa pelkkään suostumukseen mennä määrättyihin testeihin tai toimittaa vaaditut asiakirjat vaan vasta testeihin osallistumiseen ja vaadittujen asiakirjojen toimittamiseen.

Riippumatta siitä, millä 43 §:ssä mainitulla perusteella opiskeluoikeus on menetetty, opiskelija voi hakea oikeutta päästä uudelleen opiskelijaksi osallistumatta 36 §:n mukaiseen opiskelijavalintaan. Laissa ei ole mainittu harkintaperusteita opiskeluoikeuden palauttamiselle. Tyypillisesti opiskeluoikeuden palauttaminen tapahtuu lisäajan myöntämisen kriteereiden kaltaisesti eli arvioidaan opiskelijan opintosuunnitelman toteuttamiskelpoisuutta ja mahdollisuutta valmistua kohtuullisessa ajassa. Opiskeluoikeuden pidättäminen ja siihen liittyvä opiskeluoikeuden menettäminen tulevat kyseeseen vain niillä aloilla, joilla opiskeluoikeuden peruuttaminenkin tulee kyseeseen. Peruutetun opiskeluoikeuden palauttamisesta säädetään 43 c §:ssä, jonka mukaan ”opiskeluoikeus tulee palauttaa, jos hakija osoittaa, ettei opiskeluoikeuden peruuttamisen aiheuttaneita syitä enää ole. Opiskelijan tulee toimittaa yliopistolle terveydentilaansa koskevat lausunnot”. Jos opiskeluoikeus on menetetty opiskeluoikeuden pidättämisen johdosta eikä palauttamisen perusteista säädetä erikseen, niin palauttamisen ehtona tullee olemaan, että sekä pidättämisen syynä olleen perusteen täytyy olla poistunut ja yhdenvertaisesti muiden menetetyn opiskeluoikeuden palautushakemusten kanssa myös mahdollisuutta suorittaa opinnot kohtuullisessa ajassa tarkastellaan. Ehdotetussa sääntelystä tämä ilmenee kuitenkin heikosti.

Opiskeluoikeudesta pidättämisestä tai opiskeluoikeuden menettämisestä pidättämisen johdosta annettavasta tiedosta ei säädetä erikseen toisin kuin tiedon antamisesta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevassa asiassa. Vähintään lakiehdotuksen perusteluissa tulisi tarkastella sitä, että jos opiskelija hakeutuu toiseen SORA-alan koulutukseen, onko uudella korkeakoululla peruste

käsitellä aiempaan koulutukseen liittyviä opiskeluoikeuden pidättämiseen ja opiskeluoikeuden menettämiseen liittyviä henkilötietoja ja voidaanko niille antaa valinnassa mitään merkitystä ja jos näin, niin millaista merkitystä.

Pidättämiseen liittyvä opiskeluoikeuden menettäminen/peruuttaminen voisi perusteltua olla erillään menettämisestä (oma momentti / pykälä).

Opiskeluoikeuteen liittyviä yleisiä huomioita

Opiskeluoikeuden pidättämisen oikeusvaikutukset opiskeluoikeuteen ovat epäselviä ja niitä olisi syytä avata enemmän.

Yliopistolaissa on säädetty opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja menettämistilanteista. Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on noussut esille, joskin epäsystemaattisesti, että opiskeluoikeuden peruuttamisessa ja menettämisessä on kyse yksilön oikeusaseman perusteisiin ja/tai perusoikeusliitännäisestä kysymyksestä. Tältä osin voisi olla perusteltua lisätä yliopistolakiin säännös, jonka perusteella yliopisto voisi omin normein määrätä siitä, että opiskelija menettää opiskeluoikeutensa valmistumisensa tai luopumisensa seurauksena. Yliopisto voisi tällöin omin normein myös määrätä siitä, olisiko opiskeluoikeuden menettäminen tällöin absoluuttista vai voisiko opiskeluoikeuden tällöin palauttaa tai voisiko sitä kenties jatkaa (Itä-Suomen yliopistossa on käytössä opinto-oikeus, jonka perusteella opiskelija voi jatkaa opintojaan vielä valmistumisen jälkeenkin).

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen ja rikosrekisteritietojen käsittely

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 45 d §, johon siirrettäisiin voimassa olevan lain 45 b §:n säännökset arkaluonteisten tietojen käsittelystä opiskelijaksi ottamisessa, opiskeluoikeuden peruuttamisessa, opiskeluoikeuden palauttamisessa, kurinpidossa sekä lausuntojen antamisessa. Viittaukset kumottuun henkilötietolakiin ehdotetaan poistettavaksi. Lisäksi säädöstä esitetään tarkennettavaksi siten, että on aiempaa selvempää, että tässä esitetään säädettäväksi tiettyjen henkilötietojen käsittelystä ja säilytysajasta vain SORA-prosessien yhteydessä.

Itä-Suomen yliopistolle ei täysin aukea sääntelyn henkilötietoihin käsittelyyn liittyvä logiikka: Miksi erityisistä käsittelyn suojaustoimista esitetään säädettäväksi vain SORA-asioihin liittyvässä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen ja rikosrekisteritietojen käsittelyssä? Jos näin halutaan menetellä niin myös otsikko tulisi muuttaa havainnollisemmaksi.

Lakiehdotuksen yhteydessä tulisi yksilöidä selkeämmin, että mihin rekisteriin viitataan tai jättää rekisteriviittaus kokonaan pois ja tarvittaessa säätää vain tiedon säilytysajasta. Myös suhde opiskelijavalintarekisteriä koskeva sääntelyyn (Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 884/2017 4 luku) tulisi tarkastella.

Yliopistot joutuvat myös muita kuin SORA-asioihin liittyviä lakisääteisiä tehtäviä hoitaessaan käsittelemään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, erityisesti terveystietoja. On selvää, että myös näissä käsittelytilanteissa tulee noudattaa tietosuojalainsäädäntöä ja asianmukaisia suojaustoimia, kuten esimerkiksi tietojen säilyttäminen hyvin suojattuina erikseen muista henkilötiedoista ja säilytysajan rajoittaminen välttämättömään. Opiskelija voi ilmoittautua poissaolevaksi ensimmäisenä lukuvuotena sairauden perusteella ja hän voi hakea tutkinnon suorittamiselle lisää aikaa vedoten sairauteensa. Lisäksi yhdenvertaisuuslain 15 §:ään perustuvat kohtuulliset mukautukset voivat edellyttää henkilön vammaan liittyvien tietojen käsittelyä. Erilaisissa opiskelijan tukimuodoissa sekä muidenkin kuin SORA-prosesseihin liittyvissä kurinpitoasioissa voidaan joutua myös käsittelemään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja. Jo aiemman lain nojalla oli pääteltävissä, että arkaluonteisia tietoja koskevat säännökset lienee tarkoitettu koskemaan vain samassa pykälässä säädettyjä SORA-prosesseja, mutta niitä on voinut käyttää kuitenkin toimintaa ohjaavina säännöksinä muissa prosesseissa. Nyt sääntelyn tarkentaminen nostaa esille sääntelyyn sisältyvän epäsuhtan.

Tietosuoja-asetuksen soveltamisen alettua on entistä tulkinnanvaraisempaa, että kuuluuko asianhallintajärjestelmässä oleva tieto viranomaisen henkilörekisteriin vai ei. Tarkoittaako rekisterimerkinnän säilyttäminen ylipäättään tiedon säilyttämistä päätösasiakirjassa siten, että se voidaan löytää asianhallintajärjestelmästä automaatiota käyttäen vai ainoastaan tiedon säilyttämistä tätä tarkoitusta varten perustetussa erillisessä rekisterissä? Unifi on lausunut rekisterikäsitteen tulkinnanvaraisuudesta julkisuuslain ajantasaistamista koskevassa lausunnossa mm. ”Koska henkilörekisterin käsitettä ei JulkL:ssa määritellä, määritelmä on vakiintuneesti jouduttu ottamaan tietosuojalainsäädännön puolelta. Tietosuoja-asetuksen (TSA) 4 artiklan 6 kohdan rekisterin määritelmää käytetään TSAssa käytännössä vain määrittämään 2 artiklassa sitä, milloin henkilötietojen käsittely muussa kuin automaattisessa muodossa kuuluu TSA:n aineelliseen soveltamisalaan; aiemman henkilötietolain rekisterin määritelmässä ei ollut tällaista rajausta. TSA:n rekisterikäsite on erittäin laava ja soveltuu JulkL tarkoitettuun käyttöön huonosti, sillä nykyään viranomaistoiminnassa säännönmukaisesti käytetään automaatiota henkilötietojen käsittelyssä.

Lukuunottamatta ehdotettua 45 d §:ää (nykyistä 45 b §:ää) yliopistolaisissa ei ole muita viittauksia yksilöimättömiin rekistereihin. Valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 884/2017 19 §:ssä säädetään hakijan terveydentilaa koskevien tietojen sekä opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan tiedon merkitsemisestä kansalliseen opiskelijavalintarekisteriin. Lain 884/2017 22 §:n mukaan opiskelijavalintarekisterin tiedot säilytetään viisi vuotta opiskelijavalintapäätöksen tekemisestä lukien. Tämä poikkeaa yliopistolain säännöksestä, jonka mukaan (arkaluonteiset) tiedot tulee poistaa viimeistään 4 vuoden kuluttua niiden merkitsemisestä rekisteriin. Yliopiston opiskelijarekisteristä ei säädetä erikseen, mutta lain 884/2017 25 §:ssä säädetään korkeakoulujen tietovarannon opiskelijatietojen minimisisällöstä, jonka ylläpidosta korkeakoulut vastaavat ja jotka 27 §:n mukaan tulee säilyttää pysyvästi. SORA-tiedot eivät kuulu näihin tietoihin. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:29 SORA-lainsäädännön ja toimeenpanon kehittämistarpeet – SORA-hankkeen loppuraportissa todetaan mahdollisuudesta perustaa erillinen SORA-rekisteri ja nyt lausunnolla olevaan ehdotukseen sisältyy maininta ”Lisäksi ministeriö selvittää tarvetta opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevan rekisterin perustamiselle”. Emme ota kantaa tässä sinänsä erillisen SORA-rekisterin tarpeellisuuteen vaan

toteamme ainoastaan, että rekisterikäsitteen epäselvyyden vuoksi säilytysajasta rekisterissä on turha säätää, jos kyseisestä rekisteristä ei esitetä samalla säädettäväksi.

Yliopistolain 90 §:n mukainen tietojensaantioikeus tulisi olla myös henkilöillä, jotka vastaavat yliopistossa opiskelijan opiskelijakyvyn selvittämisestä. Säännös ei sanamuotonsa mukaisesti mahdollista tietojensaantia tässä tarkoituksessa.

Lakitekkinen huomio

Ehdotetussa 85 §:ssä esitetään, että opiskeluoikeuden pidättämistä koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus toisin määrää. Säännös on ristiriidassa ehdotetun 84 §:n kanssa, jonka mukaan Hallinto-oikeuden päätökseen, joka koskee - - - 45 b §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden pidättämistä, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Huumausainetestaus

Itä-Suomen yliopistossa on tunnistettu hallituksen esityksessä esille nostetut ongelmat hitaasta huumausainetestausprosessista ja yliopisto katsoo tärkeäksi muutokset (YOL 45 a §), jotka mahdollistavat yliopiston ryhtymisen toimeen tilanteissa, joissa yliopistolla ei ole vielä käytettävissään huumausainetestitulosta.

Ehdotetusta sääntelystä (43 d §:n 1 mom.) ei ilmene yksiselitteisesti, missä vaiheessa opintoja huumausainetestaus suoritetaan. Käytetty ”on siirtymässä” on muotoiluna varsin tulkinnanvarainen. Tarkoittaako sääntely sitä, että jatkossa opiskelija voidaan määrätä huumausainetestaukseen käytännössä milloin tahansa opintojen aikana. Sääntely on tältä osin tulkinnanvaraista.

Huumausainetestauksen osalta sääntelystä ei yksiselitteisesti ilmene, tuleeko huumausainetestauksesta tehdä hallintopäätös. Sääntelyn tulisi olla tältä osin yksiselitteistä.

Esteettömyys opiskelun lähtökohtana

Yliopistolain 37 a §:n 1 momentti on muodottu siten, että esteettömyys on opiskelijaksi ottamisen lähtökohta. Säännös ei siten sanamuotonsa mukaan kohdistu opiskeluun vaan opiskelijavalintaan. Olisi perustelua, että esteettömyys mainittaisiin yliopistolaissa myös opiskelun järjestämisen lähtökohtana.

Voitte arvioida muutosehdotusten vaikutuksia alla olevaan tekstikenttään

-

Makkonen Soili
Itä-Suomen yliopisto - Jonna Kosonen, oikeudellinen asiantuntija